

Nr 201.

Av herr **Bergman m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändrad lagstiftning angående s. k. rattfylleri m. m.

Med anledning av justitieombudsmannens den 31 december 1938 till Konungen ingivna skrivelse, vari föreslogs, att viss konstaterad alkoholkoncentration i blodet borde anses innebära straffbar alkoholpåverkan och förty medföra ansvar för motorförare har Kungl. Maj:t, sedan åtskilliga myndigheter m. fl. yttrat sig i frågan, och sedan särskild utredning verkstälts av numera statsrådet Th. Bergquist, för innevarande riksdag framlagt proposition i ämnet.

Justitieombudsmannen hade i sin ovannämnda skrivelse hänvisat till den norska lagen som sätter straffbarhetsgränsen till 0.5 promille och lät tydligt förstå att han ansåge en sådan gräns ur trafiksäkerhetens synpunkt mest tillfredsställande. Emellertid befarade han att en så låg gräns för närvarande med hänsyn till de svenska statsmakternas vid föregående tillfällen tillkännagivna uppfattning skulle mötas med invändningar, och han anförde till sist att ett förslag med gränsen satt till 1 promille kunde befinnas lättare att få lagfäst. I varje fall borde den principen fastslås att viss alkoholkoncentration i blodet i och för sig borde medföra straffpåföljd. Därigenom skulle mycket av det godtycke och den bristande enhetlighet vid utkrävande av ansvar, som nuvarande bestämmelser lätt framkalla, undvikas.

I den nu framlagda propositionen godtages sistnämnda princip med den differentieringen, att om föraren befanns ha en alkoholkoncentration i blodet av 1.5 promille eller därutöver, han skall anses ha varit så påverkad att han icke på betryggande sätt kunnat föra fordonet. Straffet blir då fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, dagsböter, dock ej under 25. Är det ej styrkt att föraren varit påverkad såsom här sägs men uppgick alkoholkoncentrationen i hans blod till 0.8 eller därutöver men ej till 1.5 promille, skall han straffas med dagsböter, lägst 10, eller fängelse i högst sex månader.

Här göres alltså ett slags kategoriklyvning, så att säga, mellan grövre och lindrigare alkoholpåverkan och därefter avpassat större eller mindre straff. Utan att göra någon invändning häremot finna vi dock gränsbestämningarna otillfredsställande. Vi äro övertygade om att alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon innebär en så allvarlig fara ur trygghetssynpunkt, att det är rådligare att för den strängare bedömda kategorien sätta straffbarhetsgränsen vid 1 promille i stället för 1.5 och för den lindrigare bedömda vid 0.5 i stället för 0.8.

För den förra har man justitieombudsmannens auktoritet och andras och för den senare — förutom den norska lagstiftningen — bland andra medicinalstyrelsen samt överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Västmanlands och Västerbottens län. Vad justitieombudsmannen beträffar, bör erinras därom att han i sin skrivelse, som ovan nämndes, finner gränsen 0.5 bäst och endast av farhåga att ej kunna övervinna statsmakternas supponerade obenägenhet att gå så långt ansett sig böra förorda 1 promillegränsen. Hans uttalande ägde emellertid rum innan tanken på en kategoriklyvning hade framkommit och innan medicinalstyrelsens och de nämnda länsstyrelserna med fleras rekommendation för den stränga norska regeln kunde föreligga. Efter dessa uttalanden, framför allt den eminent sakkunniga medicinalstyrelsens, torde farhågan för motstånd numera ej behöva vara så stor som förr.

Det synes vara av vikt att, när nu en ändring i gällande bestämmelser skall ske, sörja för att man gör bestämmelserna ur trafiksäkerhetens synpunkt så betryggande som möjligt och sådana att de uppfostra till största möjliga avhållsamhet från alkoholförtäring, som blir allt mer riskabel i vår motoriserade tid med dess växande krav på precisionsarbetsduglighet. (Belysande är bland annat den erfarenhet man gjort inom försäkringsbolaget »Motorförarna». Trafikförsäkringsskadornas antal i detta bolag, där endast helnyktra erhålla försäkring, har varit cirka 30 procent lägre än genomsnittet i samtliga bolag, och skadekostnaderna ha endast uppgått till föga mer än hälften av genomsnittskostnaden för ett motsvarande bestånd i samtliga bolag.)

Riksdagens nykterhetsgrupp har vid flera föregående tillfällen gjort dessa synpunkter gällande, senast i en, med anledning av justitieombudsmannens initiativ, till Konungen ingiven skrivelse den 26 februari 1939, till vilken vi hänvisa (se bilagan).

Fullkomligt oberoende av olika åsikter i alkoholfrågan i övrigt äro de sakkunniga auktoriteterna eniga om att ej blott synbar berördhet utan redan minimala alkoholmängders förtärande utan varje yttre symptom påverka hjärnans komplicerade mekanism därhän, att den klara uppfattningen, det lugna omdömet, uppmärksamheten och iakttagelseförmågan, reaktionshastigheten m. m. icke längre stå på höjden av funktionsduglighet, och detta ej blott utan att det faller en utomstående i ögonen utan till och med utan att den på detta sätt påverkade själv har någon förmimelse därav. Det ligger tvärtom i denna alkoholverkans natur att den genom en lätt bedövning i vissa avseenden av nervsystemet framkallar den rakt motsatta men fullkomligt falska känslan av ökad prestationsförmåga hos den som förtärt alkoholen.

I den på offentligt uppdrag under medverkan av medicinsk, försäkrings-teknisk och pedagogisk sakkunskap utgivna »Handbok i alkoholfrågan», ett arbete som utmärker sig för den största objektivitet med utmönstrande av allt agitatoriskt stoff, läses bland annat följande:

»Vid precisionsarbete, som kräver stadig hand och säkert öga, förorsaka även små alkoholmängder en märkbar och avsevärd försämring av arbetsresultatet».

tatet. Av särskilt intresse är därjämte, att verkningarna i allmänhet undgå försökspersonen, som tvärtom är belåten med sin prestation och till och med tror densamma stegrad. Den objektiva granskningen avslöjar motsatsen till det subjektiva intrycket.»

Under hänvisning till vad sålunda anförts samt med anhållan att det utskott, som skall behandla saken, vid positiv inställning till vårt yrkande benäget ville föreslå därav föranledda modifikationer även i de följdförfattningar, som beröras i Kungl. Maj:ts proposition, få vi hemställa,

att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts förslag om ändrad lydelse av 1:sta, 2:dra och 5:te paragraferna i lagen av den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon med den ändring att i 1 mom. orden »1.5 promille» ändras till »1 promille» samt att i 2 mom. orden »0.8 men ej till 1.5 promille» ändras till »0.5 eller därutöver men ej till 1 promille».

Stockholm den 1 april 1941.

J. Bergman.

John Björck.

P. J. Näslund.

J. M. Bäckström.

Gottfr. Karlsson.

Eskil Albertsson.

Bertil Ohlin.

E. A. Lindblom.

Emil Petersson.

Fredrik Ström.

Bilaga.

Till Konungen.

I en till Kungl. Maj:t den 31 december 1938 avlåten framställning har justitieombudsmannen ansett det »böra tagas under allvarligt övervägande, om icke i lagen borde fastslås att straffbar alkoholpåverkan alltid skall anses föreligga vid en viss konstaterad alkoholkoncentration i blodet». En sådan bestämmelse skulle enligt justitieombudsmannens mening »medföra så stora fördelar, att betänkligheterna böra få vika. En allsidig utredning om de olika systemens fördelar och nackdelar synes», tillägger han, »i varje fall vara väl motiverad. Med en bestämmelse av nyss angiven innebörd, där straffbarheten vore anknuten till ett lätt konstaterbart faktum, skulle man komma ifrån de stora bevissvårigheter, som nu ofta äro förbundna med rattfylleri-målen. Därigenom skulle ernås önskvärd enhetlighet och effektivitet beträffande lagtillämpningen på ifrågavarande område.» ... »Ginge man ned ... exempelvis till 0.5 promille, bleve den praktiska följden att förare av motorfordon såväl under som viss tid före färden finge avhålla sig från även en sådan måttlig förtäring av starka drycker, som i det dagliga livet är ganska vanlig. Enligt min mening skulle en sådan skärpning av fordringarna beträffande avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker vara synnerligen önskvärd i fråga om förare av motorfordon.» Sistnämnda synpunkt har riksdagens nykterhetsgrupp och flera motionärer vid föregående riksdagar starkt understödat. Det är nämligen fullt konstaterat att redan en ganska obetydlig

alkoholdos, vars verkan icke ger sig uttryck i yttre åthävor, är fullt tillräcklig att försvaga just de egenskaper som i kritiska lägen vid motorföring behövas för att undvika olyckor, lägen som kunna påverkas av handlingssättet under en bråkdel av en sekund.

Denna av justitieombudsmannen i första hand rekommenderade koncentrationsgräns är den som numera är fastslagen i den norska lagstiftningen och som där allmänt anses ha haft goda verkningar. Justitieombudsmannen befarar visserligen, med hänsyn till de svenska statsmakternas vid föregående tillfällen tillkännagivna uppfattning, att denna norska regel skulle mötas med invändningar även nu av de svenska statsmakterna. Justitieombudsmannen hänvisar emellertid till en artikel i Svensk Juristtidning 1938 sid. 174 o. f. där soreskriver O. F. Harbek lämnat en redogörelse för tillkomsten av ifrågavarande norska lagbestämmelser och deras tillämpning. Det framgår härav, att de norska domstolarna ej synas ha haft några betänkligheter eller vanskligheter i fråga om bestämmelsernas tillämpning, och att ej heller pressen eller allmänheten rest några invändningar mot att låta 0.5-promillegränsen vara avgörande.

Justitieombudsmannen framlägger nu dessa förhållanden och spörsmål till den åtgärd, Kungl. Maj:t må finna framställningen föranleda.

Riksdagens nykterhetsgrupp, som vid flera föregående tillfällen förehaft dessa frågor till överläggning och även föranlett motionsvis gjorda framställningar i saken inom riksdagen, hälsar det initiativ justitieombudsmannen tagit med tillfredsställelse och vill uttala sin förhoppning att den begärda utredningen kommer till stånd, samt att den måtte resultera i förslag till den enhetlighet och effektivitet som nu saknas men som är oundgänglig i avseende på lagskipningen i dessa frågor både ur rättssäkerhetens och trafiksäkerhetens synpunkt. Den nuvarande norska lagstiftningen med sin gränsbestämning av 0.5 promille förtjänar utan tvivel det största beaktande, och den obenägenhet häremot som hittills förekommit vid de svenska statsmakternas behandling av spörsmålet torde kunna övervinnas, om undersökningen otvetydigt visar metodens överlägsenhet över andra. Vid den senaste »Nordiske Avholdskongress», som under medverkan från hela Norden hölls i Oslo 31 juli—5 augusti 1938, förekom ingående behandling av detta spörsmål. Den framstående rättsmedicinske referenten i frågan, politilæge dr Kr. J. Kristensen, konstaterade bland annat att »ved strengere videnskapelige metoder må det sies å være ugjendrivelig fastslått, at påvirkningsgrænsen ligger betydelig under 1 promille». Han godkänner den i Norge 1936 införda straffbarhetsgränsen 0.5 promille och säger bland annat att det är hans intryck »at publikum stort sett ikke har noe særlig å invende mot den. Når det av og til reageres sterkt, skyldes det vesentlig straffebestemmelserne och anvendelse av ubetinget fengselstraff i rene bagatellsaker.»

I en vid samma kongress framlagd redogörelse av justissekretær Bj. Rognlien inhämtas bland annat att under 1937 (första året då den strängare lagen varit ett helt år i kraft) blevo 8,545 förare straffade för trafikförseelser, därav 666 för alkoholpåverkan. Motsvarande antal 1933 var 5,927 och 543. Antalet av straffade i sin helhet hade alltså vid jämförelse mellan nämnda år stigit med 44 procent, men antalet av alkoholpåverkade blott med 18 procent. »Dette er vel en virkning av de strengere bestemmelser» blir slutomdömet. Dessa strängare bestämmelser bestå dels i föreskriften att alkoholföring ej får ha förtärs inom 8 timmar (föret 6 timmar) före en motorfärd, dels i den större bevisningslätthet som den nyss nämnda lagstadgade koncentrationsgränsen vid blodprov medför. Att antalet straffade i det hela, men som synes mest av andra skäl än alkoholpåverkan, har stigit, beror väsent-

ligen på den starka ökningen av motorfordon (från cirka 60,000 1933 till 85,000 1937, alltså med 40 procent).

Riksdagens nykterhetsgrupp vill kraftigt stödja kravet på en skyndsam och omsorgsfull utredning av hela det viktiga spörsmålet och vill betona att ju lägre ned promillegränsen sättes, desto mer främjas trafiksäkerheten, men ju högre upp den sättes, desto mer uppmuntras ett med orätt som ofarligt betraktat bruk av alkohol, som rätteligen borde helt försvinna, då det innebär den påtagligaste samhällsfara.

Nykterhetsgruppen vill helt instämma med Motorförarnas Helnykterhetsförbund när det önskar förbud mot all förtäring av alkoholhaltiga drycker i samband med och viss, tillräckligt lång tid före färden. Gruppen vill erinra om Kungl. Automobilklubbens goda råd i skriften »Vägvett»: »Tag för vana att aldrig förtära sprit, ej ens i små kvantiteter, om körning är förestående.»

I avseende på den tid före körning, som anses innebära nödig garanti har man i Norge vid den senaste revisionen av lagen (1936), som nyss nämndes, bestämt denna tid till 8 timmar. Det är tydligt att man i den norska lagstiftningen såväl genom denna skärpning som genom bestämmelsen angående koncentrationsgränsen syftar till framarbetande av en allmän känsla av motorförarens plikt att iakttaga verkligt alkoholfritt levnadssätt. Detta är också enligt vår mening det riktiga, en uppfattning, som torde delas även av flertalet representanter för nutida fysiologisk och medicinsk sakkunskap. Professor G. Liljestränd redogjorde nyligen i ett offentligt föredrag inför ett stort antal i frågan sakkunniga (sedermera även för en stor allmänhet i radio) för en omfattande och exakt bilolycksfallsundersökning, varav framgick att olycksrisken för en bilförare med en alkoholkoncentration av 1 promille visat sig vara fem gånger större än för den vars blodprov visat 0.5 promille. Härav framgår tydligt att det ingalunda är tillrådligt att fastställa straffbarhetsgränsen så högt som till 1 promille. Den norska gränsen (0.5 promille) är alltså i hög grad att föredraga.

Stockholm den 26 februari 1939.

A Riksdagens Nykterhetsgrupps vägnar

Med undersåtlig vördnad

Dess styrelse.
